

Tomasz Prauzner
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

LIFELONG LEARNING - EDUKACJA PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Streszczenie

Projekt „LifeLong Learning – edukacja przez całe życie” – to nazwa projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, który powstał w roku 2010. Głównym jego zadaniem jest promowanie idei kształcenia, niezależnie od wieku i wcześniej zdobytego doświadczenia zawodowego. W pracy tej przedstawione zostaną najważniejsze informacje oparte na doświadczeniach i wynikach analiz, jakie zostały przeprowadzone w ramach projektu.

Słowa kluczowe: edukacja, ustawiczna, globalizacja

Kształcenie ustawiczne w świetle aktualnych badań

„LifeLong Learning - edukacja przez całe życie” - to przykładowe hasło projektu współfinansowanego w ramach funduszy europejskich, którego głównym zadaniem jest analiza oraz opracowanie wyników w formie propozycji strategii stworzenia wspólnej polityki i działań praktycznych dotyczących umożliwienia edukacji niezależnie od wieku oraz posiadanego doświadczenia zawodowego. Projekt ten, ma na celu ujednolicenie systemu edukacji w Europie, w zakresie podejmowania wspólnych decyzji w oparciu o wspólną politykę edukacji, której celem jest wyrównanie szans edukacyjnych każdego z krajów wchodzących w skład wspólnoty europejskiej. Ujednolicenie przepisów oraz ukierunkowana polityka edukacyjna zgodnie z potrzebami Unii ma za zadanie podniesienie poziomu edukacji, a przez podniesienie to poziomu rozwoju go-

spodarczego i społecznego w odniesieniu do poziomu krajów wysokorozwiniętych m.in. Stanów Zjednoczonych. W obecnych czasach mamy do czynienia z wyścigiem krajów przemysłowych i międzynarodowych obszarów gospodarczych, przede wszystkim Ameryki Północnej, Unii Europejskiej i Azji Wschodniej. Edukacja ustawiczna jest uznawana za jeden ze sposobów wyrównania szans i różnic społecznych oraz umożliwienia zdobycia wykształcenia.

Program wspólnej polityki gospodarczej i kulturalnej, w tym na poziomie edukacji, wyznaczony został już w roku 2000 na podstawie wspólnych decyzji podjętych przez Radę Europejską w Lizbonie. W zakresie edukacji wyznaczono cele strategiczne, które zawarte zostały w programie promującym kształcenie ustawiczne „Life Long Learning”, w skrócie LLL. Wytyczone cele ustalone zostały na następne dziesięciolecie, a więc do roku 2010. Dzięki wspólnej polityce Unia Europejska (UE) miała stać się najbardziej konkurencyjnym i dynamicznie rozwijającym się obszarem w stosunku innych krajów świata. Niestety, w praktyce projekt nie spełnił oczekiwań jego autorów i dlatego też już w roku 2006, na podstawie wyciągniętych wniosków podjęto dalsze prace m.in. w zatwierdzonej uchwale Parlamentu Europejskiego, dotyczące promocji kształcenia ustawicznego. W obecnej chwili możemy zaobserwować efekty podjętych prac. Widać doskonale, iż idea promowania edukacji ustawicznej nabrała tempa i wyrazu, jednak oczekiwane rezultaty są niezadowalające i wymagają kolejnych działań. Dotyczą one m.in. szerszego dostępu do nowoczesnych środków masowego przekazu, w tym Internetu. Dzięki temu, kształcenie ustawiczne będzie mogło zaoferować jeszcze bogatszą ofertę dydaktyczną w formie zajęć prowadzonych na odległość. Promowanie dalszego kształcenia zawodowego, w szczególności wśród osób starszych i z niższymi kwalifikacjami, jest kluczowym elementem polityki rynku pracy wszystkich krajów UE.

Przypomnę tylko w zarysie główne założenia, jakie stawiała i nadal postuluje Unia Europejska:

- opracowanie i wdrożenie LLL na wysokim poziomie pozwalającym uzyskanie wysokich kwalifikacji i kompetencji zawodowych w obszarze europejskim,
- poprawa atrakcyjności, jakości i dostępności LLL we wszystkich krajach europejskich,
- wprowadzenie spójności społecznej, aktywnej społeczności obywatelskiej, dialogu intelektualnego, równouprawnienia płci i rozwoju osobistego,
- promowanie kreatywności, konkurencyjności, zatrudnienia i przedsiębiorczości,
- aktywizacja w zakresie LLL osób i grup zawodowych zagrożonych wykluczeniem a celu zmniejszenia efektów bezrobocia,

- promocja nauki języków obcych a przez to zwiększenie komunikatywności i kreatywności zatrudnienia poza krajem zamieszkania,
- promowanie rozwoju nowoczesnych technologii informacyjnych w celu umożliwienia udziału w projektach kształcenia na odległość,
- zwiększenie poczucia wspólnoty i przynależności do UE, przestrzeganiu praw człowieka i tolerancji,
- wymiana doświadczeń, umożliwienie odbywania praktyk zawodowych, studenckich w zakresie LLL.

W zakresie kształcenia ustawicznego obowiązują identyczne, wspólne wartości w całej UE:

- człowiek uczy się na wszystkich etapach życia, proces edukacji nie kończy się wraz z uzyskaniem dyplomu takiej czy innej szkoły,
- skupienie się na różnych umiejętnościach zarówno ogólnych, jak i zawodowych; w nauczaniu i uczeniu tych umiejętności bierze się pod uwagę cechy osobowości,
- współpracę sektora publicznego z prywatnym; kształcenie odbywa się nie tylko w ramach formalnych systemów edukacji, ale także poza tymi systemami,
- rozbudzenie chęci i motywacji do nauki [3 s.21].

Od roku 2007 w ramach UE w zakresie LLL powstały nowe projekty, takie jak: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Jean Monnet. Czas ich zakończenia datuje się na rok 2013 z możliwością dalszej oferty. Przykładem praktycznym jest chociażby oferta Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie dotyczące możliwości udziału zarówno studentów, jak i pracowników naukowych w wymianie międzyuczelnianej w zakresie praktyk zawodowych i naukowych pomiędzy uczelniami UE, z którymi podpisano stosowne umowy współpracy. Program Erasmus stwarza szkołom wyższym, ich studentom i pracownikom, a także innym instytucjom, które współdziałają z uczelniami wiele możliwości włączenia się do współpracy międzynarodowej [6].

Erasmus umożliwia:

a) studentom:

- realizację części studiów w zagranicznej uczelni i w międzynarodowym otoczeniu,
- odbycie praktyki w zagranicznym przedsiębiorstwie,
- poprawę znajomości języków,
- poznanie systemu kształcenia i metod nauczania w innym kraju,
- nawiązanie nowych znajomości,
- poznanie innych kultur,

- poprawę umiejętności podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów.
- b) pracownikom uczelni:
- wymianę doświadczeń z zagranicznymi partnerami i rozszerzenie współpracy,
 - doskonalenie swoich kompetencji,
 - poznanie systemów kształcenia innych krajów.
- c) uczelniom:
- umiędzynarodowienie kształcenia,
 - rozwijanie współpracy międzynarodowej,
 - poszerzanie oferty dydaktycznej i zwiększanie jej innowacyjnego charakteru [5].

Kształcenie ustawiczne w Europie

Istotą podejmowania i opracowania wspólnych przedsięwzięć w zakresie LLL, na które UE przeznaczyła ogromne fundusze (na lata 2007–2013 ponad 6 miliardów euro) muszą być opracowane wstępne wytyczne oraz bardzo wnikliwie przeprowadzone badania pilotażowe. Pozwala to na podjęcie działań i wykorzystanie funduszy w stopniu najbardziej efektywnym. Przykładem mogą być tu chociażby przeprowadzone badania w roku 2009 przez Eurostat dotyczące praktyki edukacji wśród osób w wieku 25–64 lat. Urząd ten zajmuje się sporządzaniem prognoz i analiz statystycznych dotyczących obszaru UE i EFTA¹¹, istotnych dla podejmowania decyzji przez organy wspólnotowe oraz koordynowaniem i monitorowaniem prac narodowych urzędów statystycznych.

Powyższe wyniki ujęto na rysunku przedstawiającym mapę Europy z wyróżnionymi krajami, które przodują w edukacji ustawicznej. Otrzymane dane przedstawiają aktywność edukacyjną osób w danym przedziale wiekowym w poszczególnych krajach należących do UE. Na podstawie badań przyjęto procentowy wskaźnik mieszczący się w granicach od 1,4 do 30,2 dla poszczególnych grup krajów, od najmniej do najbardziej aktywnych w zakresie aktywności LLL.

¹¹ EFTA (z ang. European Free Trade Association), tłum.: Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu

Legenda:

Grupa A 13,2-30,2 %

Grupa B 7,8-13,2 %

Grupa C 6,2-7,8 %

Grupa D 2,9-6,2 %

Grupa E 1,4-2,9 %

Rys. 1 Dane odzwierciadlające edukację ludności w wieku 25–64 lat. Źródło: Eurostat 2009

Na podstawie danych widać wyraźnie występujące różnice w edukacji LLL. Do krajów przodujących w kształceniu ustawicznym należą takie kraje jak: Dania, Szwajcaria, Islandia, Finlandia, Wielka Brytania, Norwegia, Holandia, Austria i Słowenia. Do grupy krajów o najniższym wskaźniku należą: Francja, Włochy, Portugalia i Polska, nie wspominając tu o krajach kandydujących do UE. Przytoczone dane nie odzwierciedlają oczywiście szczegółowych różnic chociażby tych dotyczących liczebowego udziału kobiet i mężczyzn czy rozkładu normalnego w odniesieniu do konkretnego wieku, miejsca zamieszkania: wieś-miasto itp. Temat ten może stanowić materiał do dalszej, szczegółowej dysertacji. Przytoczone dane uznać można jako dane średnie, jednak oddające w pełni najistotniejsze różnice. Ciekawie przedstawiają się dane odnoszące się do liczby osób bezrobotnych aktywnie uczestniczących w doksztalceniu. Okazuje się, iż (pomimo tego, że oferty kształcenia ustawicznego skierowane są najczęściej dla osób bezrobotnych, i mają im pomóc w zdobyciu dodatkowych kwalifikacji), grupa ta jest najmniej aktywna w podejmowaniu dodatkowego kształcenia uzupełniającego. Największą grupą jest jednak grupa aktywna zawodowo, która w ramach swojej działalności zawodowej pragnie podnieść swoje kwalifikacje. Tak więc, istotny jest tu czynnik świadomości i potrzeby dalszej edukacji jaki posiada niewątpliwie grupa zaangażowana zawodowo, w odróżnieniu od grupy, potencjalnie najbardziej potrzebującej.

Aktualność programu edukacji ustawicznej jest niezwykle ważna w odniesieniu chociażby do rynku rodzimego. W Polsce, od roku 1989 – w związku ze zmianami na rynku pracy nasiliło się zjawisko bezrobocia, którym dotknięte zostały najczęściej osoby młode, w przedziale 18–34 lat. Tendencja wzrostu bezrobocia niestety w obecnie zaczyna zataczać coraz szersze kręgi. Następstwem tego zjawiska w zakresie edukacji są chociażby reformy wprowadzone w 1999 roku w szkolnictwie. Reforma ta trwa praktycznie cały czas, ponieważ

jesteśmy obecnie świadkami zmian społecznych zachodzących bardzo dynamicznie, a rynek pracy wytycza potrzebę kształcenia w nowych zawodach. Potrzeba doksztalcenia jest w takiej sytuacji niezbędna i chętnie wykorzystywana przez zainteresowanych, tym bardziej, iż uczestnik ponosi bardzo często znikome koszty uczestnictwa w kształceniu. Są to oferty wspierane finansowo właśnie przez różnego rodzaju fundusze unijne.

Procentowo największą grupą bezrobotną ze względu na ubogą ofertę zatrudnienia są osoby zamieszkujące wieś. Aktywność doksztalcenia jest tu niestety nadal niska w porównaniu z osobami zamieszkującymi w mieście. W wymiarze indywidualnym - wiedza i umiejętności warunkują szanse zajęcia korzystnej pozycji na rynku pracy, na którą składa się możliwość znalezienia zatrudnienia, jego stabilność, względnie wysokie wynagrodzenie oraz małe zagrożenie bezrobociem i relatywnie krótki czas pozostawania bez pracy. Możliwość podjęcia pracy zawodowej na wsi jest niestety o wiele trudniejsza niż w większych aglomeracjach, stąd zachęty do dalszej edukacji odbierane są z dużą niechęcią i brakiem przekonania o ich celowości. Szczególnie dotyczy to osób starszych.

Zrozumienie rzeczywistości wymaga odmiennego podejścia i postawy wobec wykonywanej pracy, polegającej na konieczności ciągłej aktualizacji wiedzy w celu uzyskania stabilności zawodowej. W tym obszarze z dużą pomocą może przyjść edukacja medialna, która powinna pobudzić zainteresowanie wykorzystaniem technologii informacyjnej w samokształceniu. Często zastanawiamy się, dlaczego jedni tak świetnie radzą sobie w sytuacjach życiowych, a innym, mimo szczyrych chęci, przychodzi to z dużą trudnością? Są to z pewnością pewne umiejętności nabyte, które pozwalają człowiekowi, lepiej lub gorzej, funkcjonować w danej rzeczywistości. Jednak umiejętności te można kształtować i nauczyć się praktyczniej je wykorzystywać, chociażby w relacjach międzyludzkich. W przypadku umiejętności społecznych możemy podjąć próbę ich doskonalenia lub uczenia się poprzez udział w treningach, szkoleniach z efektywnej komunikacji czy warsztatach rozwijających nasz potencjał [2 s.49].

Na polski rynek pracy, oprócz specyficznych uwarunkowań narodowych, duży wpływ mają również ogólnoświatowe tendencje, takie chociażby jak: globalizm gospodarki, rozwój naukowo-techniczny, przekształcanie gospodarek w gospodarki oparte na wiedzy itp. Z jednej strony, globalizm unifikuje poczynania gospodarczo-społeczne na świecie, jednak, z drugiej strony, zaciera występujące różnice kulturowe danych narodowości, a są to przecież niezwykle istotne różnice w funkcjonowaniu i harmonii współpracy. Stąd istotne jest również uzmysłowienie jednostkom czy lokalnym społecznościom faktu, iż dużym potencjałem mogącym dać satysfakcję oraz polepszyć byt może być zachowanie własnej odrębności chociażby kulturowej i na jej odmienności tworzenie dobrobytu.

W zakresie potrzeby kształcenia ustawicznego istotna jest również edukacja już na poziomie gimnazjum a z pewnością na poziomie szkoły wyższej. Młode pokolenie powinno być zapoznane z koniecznością kształcenia przez całe życie, dzięki czemu nastąpi zmiana i nowe podejście do ogólnego procesu edukacji w życiu i konieczności zdobywania nowych kwalifikacji i kompetencji wobec zmieniających się potrzeb w obrębie zmian cywilizacyjnych a z pewnością w obrębie reform, które z pewnością nastąpią w krajach UE.

Uniwersytet Trzeciego Wieku - propozycja kształcenia ustawicznego

Niezwykle interesującą formą samokształcenia, jest szeroko propagowana forma kształcenia skierowana dla osób już nieczynnych zawodowo – tzw.: Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW). Oferta niezwykle atrakcyjna dla seniorów, czyli grupy społecznej, której głównym zadaniem nie jest już zdobycie dodatkowych kwalifikacji zawodowych, lecz poczucie przynależności do grupy osób aktywnych intelektualnie. Osoby w starszym wieku, niejednokrotnie wysoko wykwalifikowane z racji okresu emerytalnego pragną uczestniczyć nadal w życiu społecznym i kulturalnym. Jest to problem nie tylko nasz lokalny, ale ogólny występujący na całym świecie. Wynika on z jednakowych odczuć i dążeń człowieka, jego aktywności umysłowej oraz chęci poświęcenia wolnego swojego czasu dla potrzeb swoich oraz innych. Grupa ta stanowi niezwykle ważną część społeczeństwa, która dzięki swojemu doświadczeniu może być czynnikiem aktywizującym w powstawaniu nowych wartości chociażby w sferze kultury czy kształcenia młodszych.

Obecnie w Polsce działa ponad dwieście pięćdziesiąt UTW, w samym województwie śląskim jest ich ponad dziesięć i ciągle powstają nowe. W naszym mieście istnieją trzy UTW, które prowadzą uczelnie wyższe: AJD w Częstochowie, Politechnika Częstochowska oraz Akademia Polonijna. UTW działający w ramach Akademii im. Jana Długosza Częstochowie działa już siedemnaście lat i skupia w swoich szeregach corocznie ponad sześciuset słuchaczy. W ramach zajęć obowiązkowych prowadzone są wykłady tematyczne, lektoraty języków obcych, zajęcia komputerowe, prozdrowotne, ruchowe (sportowe), turystyczne oraz zajęcia w sekcjach zainteresowań.

Jak wynika z przytoczonych informacji, europejskie wspólne dążenia w celu wyrównania szans społecznych mają uzasadnienie istnienia i przyczyniają się do zacierania różnic na płaszczyźnie wychowania i wykształcenia. Wspólna polityka państw europejskich chociażby w sferze edukacji, będzie miała w przyszłości pozytywny efekt, stworzy szanse dla kolejnych pokoleń do god-

nego życia oraz zatarte zostaną różnice często wynikające z dotychczasowej często niechlubnej historii.

LITERATURA

- [1] Górna J.(red.), Makowski M., LifeLong Learning edukacja przez całe życie, Wyd. AJD, Częstochowa 2010
- [2] Korzunowicz-Drozd A., Rozwijanie umiejętności społecznych, [w:] LifeLong Learning edukacja przez całe życie, Wyd. AJD, Częstochowa 2010
- [3] Łaszczyk A., Wiedza o sobie-kluczowy element LifeLong Learning, [w:] LifeLong Learning edukacja przez całe życie, Wyd. AJD, Częstochowa 2010
- [4] Prauzner T., Bezpieczeństwo kulturowe a globalizm, [w:] Edukacja XXI wieku nr 22, nt. Jakość wobec wyzwań i zagrożeń XXI wieku, Wyd. Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2010
- [5] Program Erasmus, podstrona internetowa AJD w Częstochowie, <http://www.ajd.czyst.pl/223,A3--Informacje-o-programie-Erasmus>
- [6] Strona internetowa projektu Erasmus, <http://www.erasmus.org.pl>
- [7] Uniwersytet Trzeciego Wieku, strona internetowa Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, www.utw.ajd.czyst.pl

Tomasz Prauzner
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

LIFELONG LEARNING - LIFELONG EDUCATION

Summary

The "Lifelong Learning Lifelong education" - is the name of the project co-funded by European Union under the European Social Fund, which was established in 2010. Its main task is to promote education, regardless of age and previous professional experience. This paper will present the most relevant information based on experiences and results of studies that were carried out under the project.

Keywords: continuing education, globalization